

УДК 657

Чік М.Ю., к.е.н.

Боринська М.І.

Львівська комерційна академія

ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ З ПЕРЕВЕДЕННЯ БОРГУ

У статті розглянуто особливості переведення боргу як спосіб погашення кредиторської заборгованості та його відображення в бухгалтерському обліку.

Ключові слова: кредиторська заборгованість, постачальники, розрахунки, борги.

Chik M., Ph.D., Borynska M.I

ACCOUNTING TRANSACTIONS THE TRANSFER OF DEBT

In the article the characteristics of debt as a way settlement of account payable is reviewed and its reflection in accounting. The definition of debt from a legal point of view and in terms of accounting is given. From a legal point of view, debt is to replace the obligation of the debtor. From an accounting point of view, debt is the transfer payable to another person. The features of the contract to transfer debt are characterized. Typically, signed a three-party agreement to transfer the debt, to which the “old” debtor, “new” debtor and creditor. Agreement on a debt can be bilateral, i.e. between “old” debtor and the “new” debtor. The taxation (value added tax, income tax) transactions of debt is presented. The most common type of debt as a way of repaying the debt is to transfer money debt that arises if the seller (creditor) shipped products (goods) to the buyer (original debtor), that products (goods) are not paid, and your money transferred to new debtor. At the time of shipment, the supplier (creditor) – reflects income in the amount of contractual cost of goods shipped and expenses in the amount of the cost of the product (item 137.1, 138.4 of the Tax Code of Ukraine), and also includes tax liabilities from value added tax (item 187.1 of the Tax Code of Ukraine); buyer (original debtor) – reflects a tax credit of value added tax on the basis of invoice issued by the supplier (creditor). The basic legal documents governing the accounting of debt transactions are set. The basic accounts of Chart of accounts, which are used for display in accounting operations of debt, are identified. The main advantages and disadvantages of a debt transfer are indicated. Today, a debt will be beneficial in the following cases: if there is liquidation company when the company is debt that is liquidated before the counterparty and the counterparty is payable to another person; if there is a need to change the liabilities (debt) between “friendly” companies; if there are no funds at the right time, to cover the liabilities of the enterprise in the limited terms; if there are accounts payable, the limitation period which expires in order not to increase income. However, a debt agreement contains a number of drawbacks: such an agreement is not appropriate to operations in which one of the participants is a resident; disputes may

arise in the case of debt verification operations supervisory authorities; in the Tax Code of Ukraine does not have a clear answer regarding the taxation value added tax these operations. Tax may provide individual counseling only after reading the primary documents. The basic points that must be considered to avoid the risk of debt recognition operation of financial services are defined.

Keywords: accounts payable, suppliers, calculations, debts.

Чик М.Ю., Боринская М.И.

ОТРАЖЕНИЕ В УЧЕТЕ ОПЕРАЦИЙ С ПЕРЕВОДА ДОЛГА

В статье рассмотрены особенности перевода долга как способ погашения кредиторской задолженности и его отражение в бухгалтерском учете.

Ключевые слова: кредиторская задолженность, поставщики, расчеты, долги.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. У сучасних умовах господарювання через соціальні, політичні, економічні та ін. обставини, що склалися у нашій країні, бувають випадки, коли боржник не може своєчасно погасити свій борг перед кредитором. Виходячи із вищенаведеної ситуації можливе переведення боргу як одного із способів погашення кредиторської заборгованості.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Вагоме теоретико-методичне та науково-практичне значення мають дослідження проблематики переведення боргу як способу погашення кредиторської заборгованості та відображення таких операцій в бухгалтерському обліку, представлені працями Біндюкевич Р., Єлінек Е., Карп'як Я., Локтіонова О. та ін. Поряд із вагомими здобутками вчених деякі проблеми залишаються вивченими недостатньо, а саме: питання бухгалтерського обліку операцій з переведення боргу.

Цілі статті. Метою статті є теоретичне обґрунтування підходів до вирішення проблем відображення в бухгалтерському обліку переведення боргу як способу погашення кредиторської заборгованості.

Вклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. З правової точки зору переведення боргу – це заміна боржника у зобов'язанні

(ст. 520 Цивільного кодексу України (ЦКУ)) [4]. Тобто первісний боржник “вибуває з гри”, передавши свій борг новому боржникові. Перевести на нового боржника можна грошовий борг, а також інші боргові зобов’язання (з передачі товарів, надання послуг, виконання робіт).

Кредитор повинен дати згоду на заміну боржника в зобов’язанні (ст. 520 ЦКУ) [4]. Така згода оформляється письмово. Як правило, підписується тристоронній договір (угода) про переведення боргу, сторонами якої є “старий” боржник, “новий” боржник і кредитор. Договір про переведення боргу може бути і двостороннім, тобто між “старим” боржником і “новим” боржником. А згоду кредитора у цьому випадку можна оформити окремо, наприклад, у вигляді листа із зазначенням реквізитів договору, згідно з яким здійснюється переведення боргу.

Договір про переведення боргу укладається у тій самій формі, що й основний договір між кредитором і першим боржником (ст. 521 ЦКУ) [4]. Якщо основний договір був укладений у письмовій формі та посвідчений у нотаріуса, то такі вимоги поширюються і на договір про переведення боргу, при цьому у ньому зазначається, який борг переводиться.

Переведення боргу з погляду бухгалтерського обліку – це передача кредиторської заборгованості іншій особі. Оскільки сам факт переведення боргу не може розцінюватися як передача продукції (товарів, робіт, послуг), операція з переведення боргу не підлягає оподаткуванню ПДВ і податком на прибуток.

Найпоширенішим видом переведення боргу як способу погашення кредиторської заборгованості є переведення грошового боргу, що виникає у разі, якщо продавець (кредитор) відвантажив продукцію покупцеві (первісному боржникові), який продукцію не оплатив, а свій грошовий борг перевів на нового боржника.

Тому, на момент відвантаження товару:

– постачальник (кредитор) – відображає дохід у сумі договірної вартості відвантаженого товару і витрати в розмірі собівартості такого товару, а також нараховує податкові зобов’язання з ПДВ (п. 187.1 Податкового кодексу України (ПКУ));

– покупець (первісний боржник) – відображає податковий кредит із ПДВ на підставі податкової накладної, виданої

постачальником (кредитором) [5].

Далі при укладенні договору про переведення боргу, при погашенні новим боржником боргу перед кредитором і при розрахунках між старим і новим боржниками ніяких наслідків у податковому обліку у сторін не виникає.

У бухгалтерському обліку при відображенні операції з переведення боргу здійснюється зміна у складі зобов'язань. Зокрема, це відбувається при зміні сторони у зобов'язанні, яке змінюється (дебітор), і заборгованості, яка передається (кредиторська). Бухгалтерський облік операцій з переведення боргу слід здійснювати відповідно до норм П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» [3], П(С)БО 11 «Зобов'язання» [2] та Плану рахунків та Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [1].

На відображення в бухгалтерському обліку цих операцій істотно впливає наявність заборгованості між “старим” боржником і “новим” боржником на момент здійснення операцій:

1. Існують зобов'язання: перший боржник є кредитором другого боржника за іншою операцією, ніж переведення боргу. У цьому випадку операція з переведення боргу відображається як залік кредиторської і дебіторської заборгованості в обліку сторін.

2. Зобов'язань немає: у першого боржника при переведенні боргу погашається зобов'язання перед кредитором і нараховується зобов'язання перед новим боржником. У другого боржника при компенсації переведеного боргу нараховується зобов'язання перед кредитором з відображенням дебіторської заборгованості першого боржника.

Суму компенсації вартості переведеного боргу перший і другий боржники враховують у загальному порядку залежно від способу компенсації. У разі якщо розмір переведеного боргу більший або менший від фактичного боргу, підприємству слід відобразити ці операції шляхом закриття рахунків:

- 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»;
  - 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»
- у кореспонденції з рахунками:
- 377 «Розрахунки з іншими дебіторами»;
  - 685 «Розрахунки з іншими кредиторами»;

- 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»,

встановленими Планом рахунків та Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, які відповідають конкретно проведеній операції (погашення компенсації товаром, коштами тощо) [1].

Сьогодні переведення боргу буде вигідним у таких випадках: якщо відбувається ліквідація підприємства, коли є заборгованість підприємства, що ліквідується, перед контрагентом і є заборгованість контрагента перед іншою особою; якщо є необхідність зміни зобов'язань (боргу) між «дружніми» підприємствами; якщо відсутні кошти у потрібний момент, для покриття зобов'язань підприємства в обмежені терміни; якщо є кредиторська заборгованість, термін позовної давності якої минає, для того, щоб не збільшувати доходи.

Разом з тим договір переведення боргу містить і ряд недоліків: такий договір не підходить до операцій, в яких одним із учасників є нерезидент; можуть виникати спірні питання у разі перевірки операцій переведення боргу контролюючими органами; в Податковому кодексі України не має однозначної відповіді, щодо порядку оподаткування ПДВ зазначених операцій [5]. Податківці можуть надавати індивідуальні консультації лише після ознайомлення з первинними документами.

Висновки. Таким чином, переведення боргу є одним із способів погашення кредиторської заборгованості. Щоб уникнути ризику визнання такої операції фінансовою послугою, сторонам при укладенні договору треба зважити на наступне: переведення боргу має здійснюватися за номіналом, тобто первісний боржник повинен повністю компенсувати новому боржникові погашену суму боргу; первісний боржник не повинен оплачувати послуги нового боржника з переведення боргу.

1. План рахунків та Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.1999 р. № 291: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>.
2. П(С)БО 11 «Зобов'язання»: наказ Міністерства фінансів України від 30.01.2000 р. № 20: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>.
3. П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»: наказ Міністерства фінансів України від

08.10.1999 р. № 237: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>.

4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws>.
5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws>.